

SVOBODNA SLOVENIJA

LETO (AÑO) XXXIX (33)

Štev. (No.) 30

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

31. julija 1980

Problemi integracije

Ob šestdesetletnici

I.

Požig Narodnega doma v Trstu

Erich Fromm je zapisal v svoji knjigi „Strah pred svobodo“ zanimive misli. Mnenja je, da je v tem stoletju nujno, da družba ustvari pravo in odgovarjajoče okolje. Države morajo dopustiti, da se narodne manjšine spontano udeležujejo skupnega življenja. Družba zahteva nove vrste svobode, da bodo vsi državljani lahko z optimizmom branili svoje vrednote in tako bogatili državo.

Pri odgovoru na vprašanje kakšna bo bodočnost človeštva odgovarja pisec, da je „nujna osvoboditev posameznika od nečloveških zahtev družbe, ki povzročajo razne psihološke bolezni in socialne težave, ker ni več spoštovanja naravnih zakonov, pravih vrednot, idealov, itd.“

Kultura naroda se izraža v delovanju posameznika in skupnosti. Studenec neusahljivega bogastva se preliva iz roda v rod in izliva v nove, popolnejše oblike. Tu živeča slovenska mladina se vživlja v argentinsko kulturno življenje. Čas prinaša spremembe. Nastajajo nove organizacije, novi načini delovanja. Napak pa je graditi novo brez oslombe na prejšnje, že obstoječe.

Današnje slovenske organizacije izpolnjujejo važno družbeno vlogo, saj v veliki meri sledijo zaključkom II. svetovnega kongresa Združenih narodov za preprečitev socialnih problemov, ki se je vršil v Londonu 20. avgusta 1960. Zaključni sklepi kongresa priporočajo neizogibno upoštevanje sledečih nasvetov: a) razumevanje v družini, b) zanimanje staršev za dogajanja v šoli, c) primerna uporaba prostega časa in razvedrila, d) dosega integracije raznih kultur v isti državi in med narodi, e) prebujanje čuta v mladini za družbeno delo.

Psihologi opozarjajo, da je pojem, ki ga ima otrok o Bogu, odvisen od predstave, ki jo ima o očetu. Ravno tako predstavlja mladostniku domače okolje podobo narodne skupnosti. Odgovori na življenjske zahteve so odsev družinske vzgoje, organizacij in okolja. Družbeno delovanje predpostavlja smisel za sožitje in sodelovanje za dosego ciljev, najsi bo družbenih ali osebnih. A tudi slednji vplivajo s svojimi učinki na socialno področje.

Sociologija upošteva pet osnovnih življenjskih stališč za emigrante in njih potomce v novi deželi:

1) **Zadovoljstvo:** To je primer, ko doseže emigrant ali potomec v ugodnih okolnostih in s svojimi osebnimi sposobnostmi, z močno etično podlago, jasnostjo, samozavestjo in samostojnostjo najidealnejšo integracijo obeh kulturnih skupin. Čeprav bi njegovo delovanje prevladovalo na enem področju, bo sodeloval tudi na drugem in imel tudi do tega skrajno pozitiven odnos.

2) **Nezadovoljstvo.** V tem primeru se priseljenec odloči za prevladujoče okolje in le izjemoma za etniško manjšino. Ker ne upošteva dejanskih razmer, se mu kaj kmalu pojavijo problemi. Uspeh izostane. Vztraja sicer pri svojih ciljih, a gre po napačni poti. To vodi do naveličanja, do pojemanja vztrajnosti in do nezadovoljstva, kar vpliva porazno na skupinsko delovanje. Rešitev iz takega stanja je iskati edinele v vztrajni borbi za prenovitev načina dela v organizacijah.

3) **Napačna prilagoditev:** Do tega pride, kadar posameznik pusti ob strani kulturne vrednote in povsem prevzame mišljenje zmaterializiranega okolja. Prične borbo za denar, uspeh, zadovoljbi se s srednjo in površno izobrazbo, pa tudi z lahko administrativno službo itd. To je najlažje in verjetno najsplošnejše stališče, a najnevarnejše in predstavlja izgubo za obe kulturi.

4) **Samotarstvo.** Posameznik obupa nad seboj in možnostmi, ki mu jih nudi ena in druga družba. Beži pred vsakršno odgovornostjo, izmika se družbi, jo počasi zapusti in se zateče v

Pred šestdesetimi leti, 13. julija 1920, je prišlo do prvega javnega izbruha nacionalistične nestrpnosti proti Slovincem v italijanski državi, pod katero so primorski Slovenci prišli novembra 1. 1918, ko je italijanska vojska zasedla kot okupacijska sila Primorsko in Istri. Dokončno usodo o Primorski in Istri bi morala izreči mirovna pogodba. Zavezniki pri mirovnih pogajanjih niso mogli zblížiti zahtev Italije in Jugoslavije, zato so prepustili, naj se obe prizadejati državi sami med seboj pomenita o državnih mejah. Do take pogodbe je prišlo šele v Rapallu jeseni 1921. Do tega časa je Italija bila v Juljski Benečiji in Istri le kot okupacijska sila, vendar v prepričanju, da ima pravico do teh krajev na podlagi Londonske pogodbe iz meseca aprila 1915.

V tem prepričanju so italijanske nacionalistične sile že takoj spočetka pokazale, kaj mislijo s slovenskim prebivalstvom na Primorskem in v Istri: čimprej ga nasilno asimilirati. Kar ni uspelo pod staro Avstrijo, to jim mora uspeli sedaj pod Italijo. To se je pokazalo posebno ostro v Trstu in v Istri. V tem oziru je starim nacionalistom zelo prav prišlo porajajoče se fašistično gibanje. Seveda tudi primorski Slovenci niso stali s prekrižanimi rokami. Krepko in pogumno so začeli po letu 1918 pod italijansko okupacijsko oblastjo obnavljati svoja prosvetna, gospodarska in politična društva. Na Tržaškem je vsa ta slovenska narodna dejavnost imela svoj sedež v Narodnem domu, ki so si ga Slovenci zgradili že pred prvo svetovno vojno.

Italijanski nacionalisti in fašisti so se dobro zavedali, da kulturno zavednih in gospodarsko močnih Slovincem ne bodo mogli asimilirati. Zato so iskali pretvezo, da bi uničili njih matično središče Narodni dom. Ta pretveza se jim je skoro sama od sebe ponudila julija 1920.

NARODNI DOM GORI

V tistem času sta se Italija in Jugoslavija pripravljali, da sedeta k diplomatskim razgovorom za sklenitev medsebojne mirovne pogodbe. To ni šlo v račun nacionalistom, ki bi radi pokvarili odnose med državama. Na pomoč jim je prišlo naključje.

V Splitu je bila 12. julija zasidrana italijanska ladja „Puglia“. Dva oficirja s te ladje sta snela jugoslovansko zastavo in jo kot trofejo ponesla na ladjo. Splitčani so zaradi tega napadli italijanske mornarje v pristanišču. Na

kak fantastični osebni svet. Take osebe se kaj rade predajo alkoholu ali mamilom ali potepuštvo itd.

5) **Uporništvost.** To je pojav, ko se sin vseljenca po preživetju osebni krizi začne oddaljevati od družbenih ciljev in sodelovanja in hoče s silo doseči naglo spremembo obstoječih razmer. Zavržene vrednote nadomesti z novim mitom in se mnogokrat vključi v nasilne uporniške skupine. Za svoj prejšnji neuspeh ali poraz dolži družbo in neredko povzročajo prav sinovi emigrantov — bodisi posamič ali v organiziranih skupinah — preglavice policiji kot družbeni prevratniki.

Današnja velika mesta so mozaiki narodnih kultur. Zato se mora nujno upoštevati različnost posameznih in gojiti strpnost do vseh. Kajti stiki med ljudmi postajajo neosebni ali razosebljeni, kar daje občutek odtujenosti in osamljenosti. Človeka se danes ceni predvsem po njegovi vplivnosti. Družabni stiki so usmerjeni le v osebne koristi. Zato sta družina in organizacije nemara večjega pomena kot kdaj prej. Skupinsko delovanje za iste cilje in težnje z enakimi naporji, občutek skupnega iznosa in enakega mišljenja daje osebno trdnost in samozavest ter tudi vodi v pravilno integracijo.

K. Či.

pomoč je prišel kapitan z ladje „Puglia“. Prišlo je do streljanja in jugoslovanski orožniki so smrtno zadelo kapitana Gullija in strojnika Rossija.

Ko se je o tem zvedelo v Trstu, so fašisti sklicali protestni shod na trgu Unita naslednji dan 13. julija. Že med govorom na trgu je nekdo ustrelil Giovannija Ninija, ki je slučajno poslušal govor. Vrgli so parolo, da so to storili Jugoslavo. Množica je s trga Unita krenila proti Narodnem domu, da se maščuje. Dom so stražili karabinjerji, vojaki in kraljevi stražniki. Predno so demonstranti dospeli do Narodnega doma, je nekdo iz tretjega nadstropja odvrigel ročni bombi in streljal s puško. Strelji so smrtno zadelo častnika Luigija Cassano in ranili nekaj oseb. Tedaj so vojaki začeli streljati na Narodni dom, ki je pa bil že prazen. Demonstranti so se zagnali v poslopje, ga oplenili, polili z bencinom in zažgali. Ker so prebivalci hišo že prej izpraznili, je požar zajel samo hotelskega gosta Hugona Robeka iz Radovljice in njegovo hčerko. Ob skoku iz tretjega nadstropja sta zgrešila rešilno platno in se ranila. Robek je umrl, hčerka je pozneje ozdravela. Drugih smrtnih žrtev ni bilo. Gasilci, ki so pozneje prišli, so pazili le, da se požar ne razširi na okoliška poslopja.

Od Narodnega doma se je podivjana množica raztepla po mestu in oplenila še številne druge objekte: Jadransko banko, Hrvatsko banko, Ljubljansko banko, urade pravoslavne cerkve, pisarne odvetnikov Vilfana, Abrama, Agneta in Okretiča. Šele ponoči so neredi ponehali. Naslednji dan je razbesnela množica požgala Narodni dom v Pulju in uničila so tiskarno „Pučkega prijatelja“ v Pazinu; na Reki so D'Annunzijeveji legionarji razdejali hrvatske ustanove. Bil je torej pogrom zoper Slovence in Hrvate.

Tržaški zgodovinar Carlo Schiffrer trdi, da je bil napad na Narodni dom pripravljen. Fašističnemu voditelju Giunty je bil potreben povod za napad. Zato so njegovi ljudje poskrbeli za truplo nedolžnega Ninija, njegovi provokatorji so odvrgli bombi in oddali strele iz prostorov Narodnega doma zato, da je množica imela razlog napasti poslopje in ga zažgati. (M. Kacin-Wohinc, Primorski Slovenci pod italijansko zasedbo 1918-1921, str. 313-318).

PO ŠESTDESETIH LETIH

S požigom Narodnega doma so šovinisti sicer zadali hudo udarec Slovincem v Trstu in na Primorskem. S prihodom fašistov na oblast se je pritisk še povečal. Nešteto je bilo napadov na Slovence in slovenske ustanove. Skušali so jih uničiti in streti. Toda Slovenci na Primorskem so vztrajali, a se še vedno morajo boriti za svoje pravice na Tržaškem in Goriškem, v Beneški Sloveniji pa prebujati rojake iz mrtvila. In boj se bo moral nadaljevati, kajti sedanji razgovori o globalni zaščiti, ki bi jo morala slovenski narodni skupnosti zagotoviti italijanska demokratična republika, ne obetajo nič stvarnega, nič učinkovitega.

Korchnoi: moderno Espartaco

Se está desarrollando en Buenos Aires uno de los matches semifinales del torneo Candidatura por el campeonato Mundial de Ajedrez. En él se enfrentan el maestro soviético Lev Polugaievsky, y el también soviético, pero exiliado Víctor Korchnoi.

Muchos de los que admiran el juego genial y agresivo de Korchnoi, sin embargo desconocen el trasfondo humano y trágico de su destino. Este fue divulgado en el año 1976, cuando Korchnoi, decidió pedir asilo en el Occidente. Y explicó los motivos: en la Unión Soviética tampoco los ajedrecistas son libres. Les ordenan en qué torneos pueden jugar y quién debe ganar. El mismo, por no contar con las simpatías de los dirigentes, fue relegado y se impidió su paso hacia el campeonato mundial.

Tras su fuga al Occidente y su denuncia contra los soviéticos, comenzó un verdadero vía crucis. El sistema ajedrecístico de la URSS boicotea todos los torneos en los que interviene Korchnoi; en los matches por la Candidatura, donde los soviéticos están obligados a intervenir, usan todo el bagaje ajedrecístico, para impedirle avanzar. Finalmente se persigue y oprime en la URSS a la esposa y al hijo de Korchnoi, impidiéndose su salida a Occidente. Korchnoi, un Espartaco del siglo XX, debe luchar solo contra un imperio. Su arma es su ajedrez genial. Su meta: la libertad.

„Jugoslaviji je omogočiti evolucijo v pluralizem“

Ameriška televizijska postaja „Educational Broadcasting Corporation“ je 5. maja, to je na dan objave Titove smrti, imela zanimivo oddajo pod naslovom „Jugoslavija po Titu“ in to v okviru znanega ciklusa oddaj „The Mac Neil-Lehrer Report“. Pri teh oddajah sodelujejo znani neodvisni časnikarji. 5. maja pa so bili navzoči tudi David Andelman (od New York Timesa, ki je bil v Beogradu dopisnik tega lista), Laurence Silberman, bivši ameriški poslanik v Beogradu v letih 1975-77 in Mihajlo Mihajlov.

Najbolj zanimive in stvarne odgovore je v tej oddaji dajal Laurence Silberman. Vprašali so ga: „Kaj je v interesu Amerike in Zahodnega sveta...“ „Kakšno Jugoslavijo bi želeli Amerikanci? Tako kot jo je pustil Tito ali bolj svobodno, družbeno bolj pluralistično, približajočo se naši družbeni ureditvi?“

Silberman je odgovoril: „Mnenja sem, da je to vprašanje zelo na mestu. To vprašanje zadene prav v srce dosežan politike ZDA in v vprašanje, kakšna naj bi bila ta politika v bodočnosti. Po mojem mnenju, je življenjskega pomena za ZDA, da omogoči Jugoslaviji, da se ona razvija v smer kakršno želi; jaz trdno verujem, da bi šla Jugoslavija, če se ji to omogoči, verjetno postopoma, a gotovo v smeri demokratičnega pluralizma. Prepričan sem, da je v našem interesu, da povzročimo tak razvoj, da ga sprejmemo, da ga podpiramo, ker je v resnici za nas življenjske važnosti. Doslej je bila ameriška politika izrazito obrambnega značaja. To se pravi, da smo skušali vzdrževati v Jugoslaviji 'status quo', medtem ko je Sovjetska zveza polnih 30 let imela tiho željo, da Jugoslavijo pritegne v Varšavski pakt. Skratka, v

Dr. Tine Debeljak

NEKAJ POGLEDOV Z NAŠE PERSPEKTIVE NA JOSIPA BROZA-TITA

Jože Avsenek je svojčas v Ameriški domovini (Slovenija 24. 8. 1950) skušal iz notranje ameriške politike razložiti Rooseveltovo postopanje: „Roosevelt je hotel vezati obe stranki, ki sta ga v zunanji politiki podpirali in tudi sicer združevati različne struje. Misli je, da bo s svojo taktiko spreobrnol Stalina. Tudi to mogoče, da bo s svojo zahtevo „brezpogojne vdaje Osi“ (ki je ena največjih strateških napak minule vojne) uspel doseči nekaj takega, kar je storil eden njegovih prednikov: ko je porazil svojega sovražnika do tal, ga je kavalirsko dvignil in mu olajšal poraz. Tudi tako 'kavalirstvo' je bilo v njegovem značaju.“

Naj bo kakor koli: oba ta dva narčta — „Torch“ za Sredozemlje preko Afrike, in „Overlord“ preko Kanala v Francijo — sta se na vseh konferencah tega leta (1943) medseboj prepletala, izpodirala in se modificirala v zapovrstnosti in v času.

O teh konferencah daje lep pregled Ingersoll (6): Konferenca 1. decembra 1941 je določila sporazum, da najprej

našem interesu je, da pomagamo jugoslovanskemu razvoju, da se usmeri proti Zahodu...“

Stavili so mu naslednje vprašanje: „Ali soglašate s trditvijo g. Andelmana, da bi v slučaju našega podpiranja liberalizacije v tej zemlji pomenilo izživati Sovjete, da intervenirajo?“

Silberman je na to dejal: „Ni dvoma, da je bistvo vprašanja v tem, kako se to izvaja. Morda sem rabil nepriemerne besede. Jaz sem povsem prepričan o tem: Če bodo ZDA in zavezniki NATO res odločni in odločni, da preprečijo sovjetsko intervencijo v Jugoslaviji, da se bo ta država sama po sebi razvijala v smer zahodnega, pluralističnega življenja. Jaz nikakor ne predlagam, da bi morali storiti kaj drugega kakor tisto, kar z uspehom dosega naši publicisti, časnikarji in avtorji in jaz nikakor ne svetujem, da bi morali mi direktno intervenirati v Jugoslaviji.“

Stvar je namreč v tem, da so ljudje, tako v zahodni Evropi kakor v ZDA dolga leta verjeli, kar misli po mojem mnenju tudi g. Andelman, namreč to, da mi ne bi smeli znotraj Jugoslavije vplivati na evolucijo, ki bi se usmerjala v pluralizem; to pa zato, ker naj bi bilo to nevarno, kakor zatrjuje Andelman. Prepričan pa sem, da je mnogo bolj nevarno zagovarjati le domneve (povsem statično), da v Jugoslaviji obstajajo evolucijske sile, ki bodo nedvomno same prešle v gibanje. Mi bi morali skupno z našimi zavezniki v NATO jasno povedati Sovjetski zvezi, da bomo zavzeli odločno stališče proti vsakemu poskusu intervencije, katere namen bi bil zavreti ali ustaviti tako evolucijo... (to je v pluralističnem pravcu — op. ur.) (Bo še)

(22)

uničijo Nemčijo — invazija preko Kanala — 2. januarja 1942 v Casablanci, da medtem udarijo v Afriko in na Sicilijo ter se odloži vdor čez Kanal. 3. maja 1943 se v Washingtonu znova potrdi vdor čez Kanal in določi čas pomladi 1944. 4. avgusta 1943 v Quebecu isto.

Medtem ko so se v vrhovih določali, spreminjali in podaljševali roki za eno ali drugo invazijo, se je nabralo v Angliji mnogo vojaštva in celo leto trafil čas v brezdelju. Amer. časnikar in štabni oficir med njimi je prav za prav napisal omenjeno knjigo, kjer očita Angležem „namerno sabotažo“ prehoda čez Kanal, da bi s tem zavlačevanjem zmagal načrt napada preko Balkana. Prihodnji sestanek obeh zahodnih zaveznikov naj bi bil v Kairu pred odhodom na prvo konferenco Treh velikih v Teheranu novembra in decembra 1. 1945.

Toda ni bil samo W. Churchill, ki si je tako vztrajno prizadeval za izkrcanje AA vojske na Balkanu, ampak tudi ameriški diplomat W. Bullitt. Ta je bil delegat na mirovni konferenci 1. 1918 v Parizu, potem v ameriški misiji v Rusiji 1. 1919. Leta 1937 pa je postal prvi ameriški veleposlanik v Moskvi (1933), in sploh prvi izmed tujih poslaničnikov, ki ga je sprejel Stalin. Razočaran se je vrnil domov in je bil 1. 1944 protostovoljec v Franciji. Pozneje poslanik v Parizu. Umrl je 1. 1967 v Parizu. —

Ta je v času teh konferenc — od Casablance do Quebeca — pisal Roosevelt, katerega privatni svetovavec je bil, tri memorandum, ki so šele pred desetimi leti po odprtju arhivov, prišli v evidenco. V prvem je zanikal, da bi bil Stalin „nov človek... s katerim se je lahko pogoditi... najskrbnejša preiskava o tem ni prinesla dokaza...“ Nato razloži Stalinov „vojni načrt, ki ga bo ustvaril, če ne bo naletel na odpor“. In tu Bullitt leta 1943 (januar), označi skoraj do natančnosti poznejšo (Nad. na 2. str.)

FILMSKI ZVEZDNIK — PREDSEDNIK ZDA?

Pred dobrimi 14. dnevi je republikanska stranka v ZDA z veliko večino imenovala za svojega predsedniškega kandidata pri novembarskih volitvah Ronald Reagana, nekdanjega filmskega zvezdnika in bivšega guvernerja Kalifornije.

Pogosto slišimo, da so v Ameriki dane vse možnosti. Tako je tudi Reagan v 12 letih trikrat brezuspešno predložil svojo kandidaturu. Sedaj pa, ko je izpolnil že 69 let, je na zborovanju republikanske stranke dobil 1939 glasov od 1994 dosegljivih. Toliko glasov dokazuje, da ima Republikanska stranka trden namen spraviti svojega kandidata v Belo hišo.

Reagan je izdal svoje spomine že leta 1965 in na podlagi teh ga je znani Barry Goldwater označil kot enega najbolj konservativnih kandidatov kar so jih ZDA sploh imele.

Reagan, ki izhaja iz skromne dru-

žine, se je po 27-letni slavni filmski karieri — saj je znanih 54 njegovih filmov — umaknil na svojo farmo. Leta 1958 ga je njegov prijatelj vprašal, zakaj ne kandidira za župana v Los Angelesu. Reagan je odgovoril: „Ali predsednik ali nič.“ Sedaj je ta dovtip bližje uresničen, če bo Reagan novembra izvoljen.

Po današnjem stanju lahko trdimo, da izgledi republikancev za novembarske volitve niso slabi. Niso pa izključena presenečenja, zlasti če bi demokratska stranka dobila v zadnjem trenutku tretjega močnega kandidata. Po sedanji oceni Kennedy namreč nima posebnih izgledov, Carter pa bi se morda rešil le, če bi mogel v zadnjem trenutku pokazati kak svoj velik uspeh, kot npr. osvoboditev ameriških talcev v Iranu.

Reaganu priznavajo, da je napravil prvo dobro politično potezo, da je sprejel za podpredsedniškega kandidata

znatno mlajšega Geoga Busha. Ta je v začetku sicer postavil svojo kandidaturu za predsedniško mesto, pa jo je takoj umaknil, ko je videl, kako se tehtnica nagiba na stran Reagana.

Določitev Busha za podpredsedniškega kandidata se je izvedla šele potem, ko je bilo rešeno vprašanje bivšega predsednika Geralda Forda. Ta je namreč do zadnjega odklanjal podpredsedniško mesto z Reaganom. Na odločilnem zborovanju republikanske stranke pa je bil naenkrat pripravljen sprejeti podpredsedništvo pod pogoji, ki so pa bili za Reagana nesprejemljivi.

Ford je stavil pogoj, da bi on kot podpredsednik vodil zunanjo politiko, kar bi pomenilo po mnenju opazovalcev to: Ford podpredsednik, Kissinger pa bi prišel v Belo hišo pri stranskih vratih in postal zunanji minister. Ko je Reagan to odklonil, je Bush sprejel podpredsedstvo in je ta kombinacija nevaren tekmecek demokratični formuli, ki je še ni.

Razumljivo je, da nas zanima predvsem Reaganovo stališče do sovjetske ekspanzivnosti in do jugoslovanskega problema, če bo prišel v Belo hišo.

MEDNARODNI TEDEN

PERU se je vrnil v demokracijo. Predsednik Belaúnde Terry je nastopil svoj mandat, napovedal novo dobo v perujskem življenju in kot prvi korak objavil, da je vlada vrnila zaplenjene in podržavljene časopise starih gospodarjem. Dosedanji predsednik general Morales Bermúdez je zapustil vladno palačo s klicem: „Živijo Perú“. Izpolnil je svoj namen. Perú je popeljal iz težke levičarske poizkušnje nazaj na demokracijo pot.

SOVJETSKA ZVEZA je poslala v vesolje vsemirsko ladjo Sojuz-37, katere namen je spojiti se z krožnim laboratorijem Salyut-6. Sojuzu vodita dva kozmonavta, eden je Viktor Gorbatko, veteran v teh zadevah, drugi pa je popoln novinec, in sicer Vietnamec Phan Tuan.

Dvoje svetovnih žarišč

Perzijski šah, pregnani Reza Pahlevi, ki se je najprej zatekel v Mehiko, nato pa v Egipt, je umrl v prestolnici Kairo. Dolgo časa ga je že moril uporen rak, večkrat je bil operiran, pa je končno podlegel. Legel je v grob polemičen mož, ki je hotel spremeniti perzijsko družbo, pa naletel na nerazumevanje in hude interese.

Bil je pregnan in zapuščen od svojih prijateljev. Deževalo so nanj razne obtožbe, nekatere verjetno resnične, druge zlagane. A mesto, katerega je moral zapustiti, so zasedli drugi, nič manj trdi in še bolj krevljočni in neusmiljeni.

Okoli njegove osebe že v izgnanstvu, je tekla polemika zaradi zasedbe ameriškega poslanstva v Teheranu. Ameriški državljani ne bi prišli na svobodo, dokler zahod ne bi predal šaha revolucionarni iranski vladi, da bi ga so-

IZ ŽIVLJENJA IN DOGAJANJA V ARGENTINI

Te dni je zakonodajna svetovalna komisija predložila vladni novi zakon o socialnem skrbstvu. Sedaj mora vlada ta zakon potrditi in objaviti, nakar bo uradno stopil v veljavo. Ob tem se nam zdi zanimivo vsaj kratko se ustaviti ob dveh zadevah. Prva od teh je postopek posameznih zakonskih tekstov v Argentini pod sedanjo vojaško vlado; druga pa je sedanji zakon o socialnem skrbstvu.

Kadar je prišlo do vojaških udarov, je nova vlada običajno razpustila parlament. Zakonske tekste so tedaj pripravljale in sestavljale posebne ekipe, brez kakega organskega ustroja. Sedanja vlada pa, katere namen je bil od vsega početka zadržati se na oblasti dalj časa, je storila drugače. Po razpustu parlamenta in po sklepu, da bodo temeljito spremenili obraz argentinske družbe, so vojniki premislili, da je potrebna kaka bolj organska ustanova za pripravo zakonskih tekstov. Tako je nastala CAL (Comisión de Asesoramiento Legislativo — Komisija za zakonsko svetovanje), katere namen je nadomestiti parlament in parlamentarne debate, dokler se država ne povrne v demokratično življenje.

Komisijo sestavlja v bistvu devet članov, trije od vsakega rodu oboro-

OB PRILIKI obletnice nikarške revolucije je to državo obiskala vrsta svetovnih levičarskih voditeljev, med temi tudi predstavniki Organizacije za palestinsko osvoboditev, katero vodi zloglasni Yasser Arafat. Sedaj sta Nikaragva in OPO sklenili navezati „diplomske stike“. Sploh Organizacija za palestinsko osvoboditev nastopa kot samostojna država.

SVET je prisostvoval pred kratkim, kako so stotisoči Kubancev bežali iz otoka, ko je Castro odprl meje. Vendar se še najdejo ljudje, ki hočejo na Kubo. Tako je te dni zračni pirat ugrabil letalo s 150 osebami in prisilil posadko, da ga je peljala na rdeči otok.

dila in obsodila. Sedaj je šah umrl, vendar je iranska vlada izjavila, da kljub temu ne bo izpustila talcev.

Monarhisti, ki so se zatekli na zahod, so takoj po šahovi smrti proglasili za naslednika njegovega sina. Reza Ciro je star komaj dvajset let, in njegova usoda je zaenkrat daleč od perzijskega prestola. Tudi mednarodni položaj ni ugoden za povratek monarhije v Iran.

Iran pa se medtem zvija v notranjih težavah. Bani Sadr je imenoval novega ministrskega predsednika, ko še vedno teče polemika in zatiranje zaradi ponesrečenega državnega udara. Prav tako doživljamo napade na iranske državljane v inozemstvu. Kot so atentirali proti zadnjemu šahovemu in prvemu republikanskemu premierju Baktiarju te dni v Parizu.

sko-beneški slavist Bruno Guyon, kipar Gvajc in drugi. Pod črko „H“ pa sta poleg mlajših geografov Habeta in Habiča tudi francoski naravoslovec in planinec B. Hacquet iz XVIII. st., kajti bil je — nekaj let zdravnik v Idriji, preden je odšel na evropske univerze.

S temi imeni sem hotel samo nakazati, na kakšen način in v kakšni izbiri (rojstvo in delovanje na Primorskem!) najdejo svojo biografsko in bibliografsko označitev v njej ljudje najrazličnejše delavnosti na različnih področjih narodnega življenja, tako teološkega, političnega, gospodarskega, organizatorskega, tudi partizanskega (narodni heroji), znanstvenega in umetniškega (pesniki, slikarji, kiparji, glasbeniki...). Iz leksikona se vidi, kako velik in pomemben delež je ta dežela prinesla tudi v splošno slovensko kulturno zakladnico in kako pomembna je ta publikacija za vse Slovence. Čudimo se, kako more tako knjigo izdajati ljudska prosvetna založba, ko take reprezentančne knjige izdajajo drugod — Akademije! Že zaradi te knjige zasluži Goriška Mohorjeva družba vso podporo tudi slovenskega zdomstva v najširšem pomenu besede. In kakšen napor za maloštevilne znanstvenike v tej deželi pomeni obdelovati to potrebno snov, odkar je umrl pred leti eden zasnovatelj in najmočnejših sotrudnikov dr. Kline in zdaj dr. S. Tuta. Založbi želimo, da bi srečno izdajo pripeljala do konca: izvršila bo veliko delo.

ženih sil: vojske, mornarice in letalstva. Ima svoje vodstvo, svoje podkomisije, predpisan način delovanja in določene roke za obdelavo predstavljenih tekstov in njih potrditev, spremembo ali zavrnitev. Zakonske osnutke lahko pripravlja ta komisija sama, na lastno pobudo, ali jih sprejema od posameznih vladnih ustanov, najsi bodo ministrstev, tajništva ali podtajništva. Te tekste lahko tudi spremeni ali zavrne, nakar se začne postopek sprememb in ponovne predstave osnutka. Komisija lahko kot svetovalec pokliče vojaške ali civilne osebnosti, ali jih prosi za mnenje glede posameznih zadev. Vse to pa v določnem toku, v katerem mora, po prejemu osnutkov, legalni tekst potrditi ali zavrniti.

Tako pot so sledili doslej vsi zakoni, katere je potrdila sedanja vojaška vlada. Med temi tudi zakon o sindikalnih organizacijah, katerega priprava in odobritev je zahtevala skoro štiri leta debat in sprememb. In enako se dogaja z zakonom o socialnem skrbstvu, ki prav tako po dolgih mesecih in letih prihaja v končno inštanco, ko ga bo vlada potrdila, seveda, ako ga ne bo kaj spremenila in znova poslala v legislativno komisijo za ponovno debato.

Kot smo že svojčas pisali, bo ta zakon v veliki meri potegnil iz rok sindikatov problem socialnega skrbstva. Vlada zagovarja ta korak z razlogo, da so sindikati doslej izkoriščali socialne fonde za drugačne namene, zlasti v politične. In še, da socialno skrbstvo pač ni lastno sindikalnim poslom, ki da so delavske narave, ne pa varstvene. S to razlogo in to pozicijo se moremo strinjati, ali pa ne, upati pa je, da se položaj socialnega skrbstva vsaj ne bo poslabšal. Nižje stoječi socialni sloji so imeli v tem skrbstvu svoje zatočišče v slučajih bolezni, morda nepopolno, a vsaj gotovo.

Pustimo sedaj ta problem, in ozirimo se nekoliko na druga področja. Pozornost opazovalcev je ta teden pritegnila polemika med radikalnim vodjem dr. Balbinom in pa državnim tajnikom za finance, dr. Alemanom. Dr. Aleman je znan po svojih polemičnih nastopih, po svojem jasnem in odkitem govorjenju in po tem, da se rad spušča v javne debate. Tako se je zgodilo tudi to pot.

Dr. Balbin zadnje čase rad kritizira vladno gospodarsko politiko, kot sicer to dela skoro vsa država. Dr. Alemanu je bilo to že malo preveč, pa je nekoliko potrkal na Balbinov spomin. Tako so potem pisma letela sem in tja. Dr. Aleman je obrazložil svoj položaj: vsi kritizirajo vseprek, nihče se pa ne približa s konkretnim in realističnim programom, ki bi ga lahko upeljali v sedanjem gospodarskem trenutku.

In to je tudi res. Razen maloštevilnih izjem (morda desarrollisti ali Also-garajevi liberalci ter demokratični socialisti) nobena od političnih strank, ki tako kritizirajo vlado zaradi gospodarskega programa, nimajo lastnega gospodarskega programa, ki bi ga lahko uvedli. Vse ostane le pri deklamatorskih napovedih in pobožnih željah.

To seveda ne pomeni, da bi bil gospodarski in zlasti socialni položaj lahak. Vlada vztraja na svojem programu in minister trdi, da je sedanja kriza le trenutna in celo potrebna za poznejšo izboljšavo. Vendar inflacija koraka naprej s svojim mirnim korakom. Eden izmed znakov tega so tudi novi bankovci za 500.000 pesov, kar predstavlja petdeset milijonov starih pesov na enem samem malem papirju. Denar je res vsak dan manj vreden.

Po drugi strani vlada trdi, da so položaja krivi tudi nevestni privatniki in pa potrošniška razpoložnost državljanov. Uradna računanja govore o tisoč milijonov dolarjev, da so jih Argentinci potrošili na svojih potovanjih po svetu, v nakupu raznih potrebnih in še več nepotrebnih stvari. Med temi so bili v prvi vrsti barvni televizorji. In v tem ima tudi vlada prav.

Gospodarstveniki pa so tudi po svoje falotje. Tak je primer gospodarjev tekstilne tovarne La Bernalesa, ki so praktično „deskapitalizirali“ podjetje. Sedaj je tovarno kupila druga skupina podjetnikov, tako da delavci ne bodo ostali na cesti. Prvotne gospodarje je vlada dala aretirati, in proti njim teče sedaj sodni postopek zaradi „gospodarske prevratnosti“. Prevratnik namreč, po pravem mnenju vlade, ni le človek, ki napada razne objekte s puško v roki, marveč tudi tisti, ki podlo postopa z upravo kapitala, ali ki delavcem ne plača kot in kar bi moral.

NEKAJ POGLEDOV...

(Nad. s 1. str.)

Churchillovo „železno zaveso“: mnenja je, da bo „sovjelizacija zajela najmanj Finsko, Baltike države, Poljsko, Rumunijo, Madžarsko, Čehoslovaško, in ves Balkan, vključitvi morebiti tudi evropski del Turčije in bo izvršena že pred koncem sklenjenega miru... Moramo celo predvidevati, da bo Evropa verjetno do Rena, ali pa morebiti še dlje, pod gospodstvom Sovjetske zveze, oz. bo sovjelizirana...“ O Jugoslaviji pa pravi: „Partizani, ki se sedaj bore po znanih metodah, bodo pripravili pot sovjetski vladi v Jugoslaviji“.

In v drugem memorandumu svetuje: „Ostaja samo en zanesljiv način, da se prepreči vpad Rdeče armije v Evropo. Ta je, da AA armade pridejo čim prej na vzhodne meje Evrope. To bi bilo neumestno trditi, da pot na vzhod vodi preko Francoske, Italije in Nemčije, če pa ne napademo sil Osi iz Francije in Italije, temveč iz Carigrada in Soluna, bi bilo zelo verjetno, da bi na vzhod Evrope prišli mi prej kakor Rdeče armije.“ Kakor da je slutil, da bodo njegovi nasveti podrejeni vojno-operacijskim svetom in mnenjem raznih „koristnih budal“, pravi na koncu: „Dobiti mir na koncu te vojske bo ravno tako težko, kakor priboriti si zmago v sami vojni.“

V tretjem pisanju pa spominja: „Stalinov interes za jugoslovanske partizane, njegov močan položaj na Bolgarskem, njegovi stiki z Benešom in češkimi komunističnimi elementi so tako znani, da o njih ni vredno govoriti. Manj znana so poročila iz Madžarske in Avstrije, v katerih se govori o živi komunistični agitaciji.“

Omenja nato, da bi bili nekateri „britanski prvaki pripravljene dati Stalinu toliko zemlje Srednje in Vzhodne Evrope, kolikor jo morejo prebaviti, kakor je poskušal Chamberlain... Ti naj vedo, da se ne da nakrmiti nekaj, kar je — nenasiťljivo... Stalin se prav tako

kakor Hitler — ne more ustaviti, lahko je samo — ustavljen...“

In tu je napisal to, kar je važno tudi za nas: „Najnovejša poročila pravijo, da se madžarska vlada pripravlja, da dočaka ameriške in britanske čete in da bi z njimi sodelovale v izgonu Nemcev iz Madžarske. Prav tako Bolgarska in Romunija iščeta način, kako bi se rešili propada. Srbi in Grki molijo za naš prihod. Izkrepanje naših sil v Južno Italijo bi odprlo pot tudi vzdolž Jadrana in na Balkan...“

Za konec pa pribijte to misel: „Moramo jasno poudariti naše cilje glede vse evropske problematike. V Evropi danes nihče ne ve, kaj mi hočemo; to je popolnoma naravno, kajti mi sami nimamo nobenega programa. Stalinovi cilji pa so jasni in ogromen aparat dela dan in noč, da jih uresniči...“ (NR, 1971, br. 223).

Ti memorandumi so malo znani, pa so vendar izredno zanimivi in pričajo, da je bil Roosevelt poučen po svojem izkušenem svetovavcu o evropski problematiki, predvsem pa o Stalinovem značaju in njegovih komunističnih ciljih — še pred konferenco v Teheranu. Prav v tem času je Roosevelt naravnost hrepnel po srečanju s Stalinom, s katerim sta si že izmenjala nekaj tajnih pism (Gunther, 316). S temi si je pripravljaval svoje težko pričakovano prvo srečanje z njim.

Iz drugega vira (AD 30. 8. 1949) vem, da je Bullit napisal članek v Life, kjer pravi: „Večkrat sem svaril Roosevelta, naj se ne sprijateljuje („apiza“) s Stalinom brez vsakih garancij... Leta 1941 bi bili mi lahko stavili pogoje, po katerih bi dobila SZ pomoč od Amerike... Tedaj mi je Roosevelt odgovoril: „Bill, to je moja odgovornost, ne tvoja in jaz že vem, kaj delam... Bomo že vrteli Stalina, kakor ga bomo hoteli...“

In so ga vrteli — toda Roosevelta, kakor piše Churchill o konferenci v Teheranu: „...zdi se mi kot lutka v rokah svojega gostitelja (Stalina).“ — (K. S. Pawlowich, Rewiev 1969, 672: „Yalta, de Gaulle and Tito“.)

Tine Debeljak

(122)

Med knjigami in revijami

KNJIGE GORIŠKE MOHORJEVE

PRIMORSKI BIOGRAFSKI LEKSIKON

Najpomembnejša knjiga, ki jo že šesto leto v snopiščih izdaja Goriška Mohorjeva družba je gotovo *Primorski biografski leksikon*. Njega namen je, da na način Slovenskega biografskega leksikona, ki že desetletja izhaja v Ljubljani, poda življenjepis in dela posameznikov, ki so se rodili na tem ozemlju primorskega zamejstva (Istra, Trst, Goriška, Beneška Slovenija, Kanalska dolina), ali pa iz drugih slovenskih dežel, pa tudi tujerodcev, ki so delovali kulturno na Primorskem. Pokazati hoče moč slovenske kulture, ki je zrasla na teh tisočletnih tleh slovenstva in ki je izoblikovala tako podobo slovenskega naroda, kakor je danes dosežena v duhovni in tvorni kulturi na tem koščku zemlje. Ta knjiga je gotovo spomenik slovenstvu, zgodovini in sedanjosti, pa tudi resnični vodnjak žive vode, ki naj dá rasti slovenski prihodnosti tu, kjer ji preti nevarnost hiranja, je spomenik in dokumentarno pričevanje o živem slovenstvu.

Letošnji snopič prinaša imenska gesla od „Gracar do Hafner“ (strani 461-

524), na dobrih 50 straneh (100 stolpcev) opiše kakih 80 oseb. Lahko bi jih bilo več, toda vedeti moramo, da je prav v tem snopiču nekaj kulturnikov, ki so izredno pomembni ne samo za Primorsko, temveč za vso slov. kulturno zgodovino. Vzemimo samo pesnike: Simona Gregorčiča, Alojzija Gradnika, pa tudi Iga Grudna.

Življenjepis in oznake dela teh pesnikov so nekatere naravnost posebne razprave, saj je napr. Simon Gregorčič opisan na 9 straneh, oz. v 18 stolpcih, ter je v njih povzeto vse, kar so najnovejše biografije (dr. Koblar) o njem ugotovile. Snov je razdeljena na šest delov: I. Pesnikov rod, 2. Solanje, 3. Službena leta, 4. Pesniško delo in njega oznaka; ter zadnji del: številna, kolikor mogoča popolna in natančna bibliografija (3 stolpci). Tu zremo, da je na pr. prof. Koblar napisal svojo monografijo o pesniku že okrog l. 1952, pa mu je izdaja „bila zaradi ideoloških razlogov onemogočena“, ter je mogla iziti šele deset let kasneje (1962). — Gradnik zavzema 5 strani, oz. 11 stolpcev (dve strani bibliografije) in Igor Gruden tri strani (6 stolpcev). Vse je napisal

Novice iz Slovenije

LJUBLJANA — Najbolj znan krajinar Notranjske, slikar Lojze Perko je umrl v Ljubljani 19. junija. Slikar je bil rojen 21. aprila 1909 v Starem trgu pri Ložu. Slikarstvu se je posvetil dokaj pozno, študiral je pri Francetu Kralju in v tujini, končal pa je študij na beograjski likovni akademiji. Po stilu je gojil postimpresionizem v okviru takoimenovanega barvnega realizma. Najbolj se je posvečal krajinam Notranjske (živel je v Cerknici), pa tudi Prelekije. Precej ima tudi tihožitij in portretov.

NOVA GORICA — Slovensko etnološko društvo je 6. junija pripravilo 4. posvetovanje, ki je bilo v celoti posvečeno obsežnemu in zahtevnemu raziskovalnemu projektu „Način življenja Slovencev dvajsetega stoletja“. O zasnovi projekta in o problemih, ki se v zvezi z njim pojavljajo je govoril dr. Slavko Kremenšek. Načrt vključuje kompleksno obravnavo posameznih krajev, vasi, trgov, industrijskih in mestnih četrti, izbranih tako, da bodo po dokončni obdelavi, preračunani za vsak kraj na približno triletno razdobje, omogočili delo za sistematično podobo načina življenja Slovencev 20. stoletja.

MARIBOR — Dve podjetji — Alchrom-Ruše in Cestno podjetje Maribor — bosta morali zamrzniti izplačevanje „osebnih dohodkov“, dokler ne vrneta kolikor sta lani plačala preveč. V teh dveh podjetjih bodo tudi odstavili poslovodni organ in začasno omejili nekatere „samoupravne pravice delavcev“. Omejitev samoupravnih pravic brez odstavitve poslovodnega organa pa bo zadelo še nekaj drugih podjetij.

LJUBLJANA — V Križankah so 24. junija z raznimi slovesnostmi naznanili začetek 28. Mednarodnega poletnega festivala in 7. jugoslovanskega opernega bienala. Ob tej priliki so tudi odprli razstavo Slovenskega gledališkega in filmskega muzeja z naslovom „200 let slovenske opere“. Sedmi jugoslovanski operni bienale pa je potekal v poletnem gledališču v Križankah med 24. junijem in 2. julijem.

LJUBLJANA — Novo asfaltarno nameravajo zgraditi v Smodinovu. Podjetje Slovenija-cesta pravi, da je nova asfaltarna nujno potrebna za dela na južni in zahodni ljubljanski obvoznici. Prebivalci se asfaltarni upirajo, ker bi onesnaževala okolje — podjetje pravi, da bo tovarna najmodernejša in z vsemi čistilnimi napravami. Občani seveda pravijo, da že vedo, kako se izpolnjujejo obljube. Razen tega asfaltarna ni nujna, ker je ena v Podutiku samo kilometer stran od Smodinova, druga v Črnučah pa štiri kilometre, kar tudi ni nobena daljava.

LJUBLJANA — V ljubljanski Operi je bilo tekmovanje mladih pevcev solistov. Prijavilo se je le dvanajst pevcev,

od teh pa je žirija v finalno tekmovanje pripustila šest. Tekmovanje je bilo povezano s koncertom treh solistov Opere: Ferdinandom Radovanom, Ivanom Sancinom in Zlato Ognjanovič. Žirija, ki ji je predsedovala Ksenija Vidali-Zebre ni podelila nobene prve nagrade; drugo sta si razdelili sopranistka Marija Kovač-Kozole in mezzosopranistka Nevenka Zadnik, tretjo pa tenorist Branko Robinšak in tenorist Stane Vidmar.

LJUBLJANA — Ljubljanci so že v juniju začeli misliti na zimske dneve. Pred Kurivoprodajo vsak dan dolge vrste od zgodnjega jutra čakajo za največ dve toni premoga ali največ pet ton lignita. V poslovalnicah Kurivoprodaje pa so tudi „organizirali“ delo načrtno: Vsak dan sprejmejo samo določeno število naročil, tako da potrošniki morajo kar več dni v vrste in tam, kot zgleđa, mnogi preživljajo svoje dopuste.

MARIBOR — Pralnih praškov iz Zlatobora ni, ker se je v Ljubljani pri Teolu zataknilo in ne more izdelovati surovine Etolat A-1, ker za sestavine te surovine nimajo deviz. In tako v Mariboru delavci pralnih praškov delajo na drugih delovnih mestih, nekaj pa so jih poslali na dopust. In pri Zlatoboru pravijo, da je ves jugoslovanski trg slabo oskrbljen s pralnimi praški. Vladni in partijski funkcionarji pa trdijo, da je praškov dovolj...

LJUBLJANA — Delavski sindikati, ki so v „novi Jugoslaviji“ le partijski priganjači, so sprožili akcijo, ki bo trajala do konca leta, pod geslom „Tisoč delavcev — sodelavcev“. S tem geslom hočejo v času trajanja „organizirane“ akcije z „družbeno pomočjo in spodbujanjem“ uveljaviti tisoče delavcev za nove nosilce samoupravnega obveščanja. Izgleda, da delavce samoupravljanje ne zanima dosti.

LJUBLJANA — Predsedstvo Republiške konference SZDL na seji 1. julija razpravljalo o celodnevni šoli. Ugotovili so, da v celodnevno šolo hodi 22.480 učencev, ali 10 odstotkov vseh šoloobveznih otrok. Teh šol je 109 v 48 občinah. Vseh občin v Sloveniji je 60.

LJUBLJANA — Strokovna in znanstvena literatura je uvrščena med blago široke potrošnje, katerega uvoz je možen le na podlagi usklajenih planov knjižnih podjetij. Seveda pa mora podjetje imeti za nabavo tujih knjig potrebne devize.

VELENJE — Za stare modele pralnih strojev ni dovolj rezervnih delov, ker v Gorenju s polno paro delajo nove stroje, za rezervne dele pa nimajo dosti časa, morda tudi ne posluha. Tako morajo gospodinje v Beogradu čakati najmanj štiri mesece na popravilo, ker iz Velenja ne dobe dovolj rezervnih delov.

LJUBLJANA — Na Slovenskem so v zadnjih štirih letih pozabili na obnovo gozdov. Po podatkih samoupravne interesne skupnosti za gozdarstvo, bodo v štiriletnem obdobju izpolnili načrtovano proizvodnjo lesa in lesnega blaga, so pa krepko zaostali pri naložbah za obnovo, nego in varstvo gozdov, pri melioracijah in pri obnovi in gradnji cest. Zaostanek je za 44 odstotkov manjši, kot so načrtovali...

LJUBLJANA — Mati Terezija je po obisku v rodnem Skopju, kjer so jo imenovali za častno meščanko, prišla na obisk tudi v Ljubljano, kjer so ji v stolnici pripravili prisrčen sprejem 30. junija. Istega dne, seveda dopoldne, pa je bila povabljen na Magistrat; tam so ji oblastniki izročili plaketo mesta Ljubljane in monografijo Ljubljane v angleščini.

LJUBLJANA — Poletnega seminarja slovenskega jezika, literature in kulture se je v začetku julija udeležilo 130 udeležencev iz 23 držav.

SEZANA — Škocjanske jame bodo zaščitili. Na seji sezanske občine 30. junija so sklenili, da proglasijo škocjanske jame za naravni in kulturni spomenik.

UMRLI SO od 24. junija do 7. julija 80:

LJUBLJANA — Dr. Miha Butina, up. pravnik; Tone Škulj, 42; Angela Klepač r. Klep; Milka Pavčič r. Ejleitz, 81; Rudolf Mechora, poštni up.; Mira Pintar; Julija Kovič r. Praprotnik; Jože Turk, up.; Slavka Žugič r. Željko; Andrej Rous, up. geometer; Marjanca Kristan r. Rupnik; Francka Košak r. Poljanec; dr. Jože Ilc; Joahim Dermota, up.; Andrej Jakli; Justina Gajeta r. Premru; Petroslava Kette r. Stegovec, 83; Alojzija Leben, up.; prof. dr. Lino Legiša, slavist, znanstveni svetnik SAZU.

RAZNI KRAJI — Franc Švrt, up. gradb., Črnomelj; Franc Ahačič-Dečman, 77, Tržič; Alojz Potočnik, up., 83, Škofja Loka; Marija Steiner r. Brešar, Zagorje ob Savi; Andrej Čebulj, zidar, 40, Šmarca (nesreča pri popravilu cerkvene strehe); Ivo Ambrožič, up. knjigovodja, Bač; Antonija Goltez, 104, Bistrica pri Trzinu; Ivan Zibelnik, 67, Rafolce; Tončej Gnezda, Koper; Ciril Mlakar, up., Kamnik; Anton Kavalar, 66, Rateče; Milan Lapornik, 59, Dobrežice pri Lesičem; Marija Šustarič r. Pečar, Črnuče; Angela Arko r. Cvar, Vinca; Leo Zener, up., Moste pri Zirovnici; Pavla Pavliha r. Bistan, Hotič; Jožefa Mesec, Kleče; Anton Dimnik, 64, up. žel., Zalog; Rada Batagelj r. Čurk, Piran; Ivan Malenšek, Velenje; Fani Posega r. Petelin, Maribor; Zdravko Repič, Ajdovščina; Franc Velše, up., Sostro; Jože Jager, 70, Kalobjele; Ivana Urbančič r. Kratošvil, Ribnica; Franc Milavec, up. žel., 92, Brežina; Ana Štrožak r. Malovrh, 76, Grosuplje; Maks Herman, up. bančni rav., 88, Zg. Polskava; Marija Grošelj r. Bajec, Črnuče; Elizabeta Bukovec r. Bonitz, Celje; Lojze Preskar, up., Krško; Franc Bergant, 77, up., Semič; Anton Škof, 87, Boldraž; Leopold Fabjan, up. Zagorje; Anton Daneu, zdravnik, Rimske Toplice; Marija Belec r. Motos, 95, Kamnik; Ludvik Štucin, 69; Ivana Kermavner, 53, Laze pri Logatcu; Iskren Pipuš, inž., Ruše; Stane Mezek, 51, Vinje; Franciška Kastelic, Kleče; Jernej Sitar, Cermanov ata, 78, Pržanj.

SLOVENC I V ARGENTINI

Osebn e novice:

Prof. dr. Milan Komar imenovan za dekana filozofske fakultete. Univerzitetni svet argentinske katoliške univerze „Santa Maria de los Buenos Aires“ je 24. t. m. imenoval dr. Milana Komarja za dekana filozofske fakultete te univerze namesto msgr. Guillerma Blanca, ki je bil imenovan za rektorja. Msgr. Guillermo Blanco nadomesti dosejanega rektorja in ustanovitelja univerze msgr. Derisija.

Vsi Slovenci se veselimo imenovanja našega rojaka na tako visoko mesto in mu iskreno čestitamo. Prav posebej pa mu izreka čestitke Svobodna Slovenija.

Rojstvo: V družini Jožeta Šenka in ge. Marjete roj. Hrovat se je 15. julija t. l. rodila hčerka, ki bo pri krstu dobila ime Cecilija Karolina. Čestitamo!

Krst: V farni cerkvi Sv. Juda in Tadeja v Ituzaingó je bila krščena Silvana Andreja Mežnar, hči Antona in Else roj. Santillán. Za botra sta bila gđc. Marta Rezelj in Marjan Zerovnik. Krstil je prelat g. France Novak. Čestitamo!

Nov diplomant: Na agronomski fakulteti moronske univerze je dne 22. julija diplomiral za agronomskega inženirja Marko A. Šimenc iz Ramos Mejía. Čestitamo!

ANTON BIDOVEC — umrl

Močan v veri, trden v upanju in dejaven v dobrih delih je v nedeljo, 20. julija, v zgodnjih jutranjih urah, umrl v San Justu Anton Bidovec.

Bog mu je dal dočakati častljivo starost, malo manj kot 90 let. Rojen je bil v Zalogu, župnija Gorice nad Kranjem, 9. maja 1891. V Sloveniji je preživel slabi dve tretjini življenja, v Argentini pa dobro tretjino. Med prvo svetovno vojno je ves čas služil kot vojak na raznih bojiščih. Po končani vojni se je priženil na Kokrico, župnija Predosle. Njegova žena Frančiška, ki je pred nekaj leti umrla v Argentini, je bila sestra rajnega kateheta Ignacija Zaplotnika. V zakonu se jima je rodilo sedem otrok: Francka, Mara, Dora, Ivanka, Jože, France in Tone.

V maju 1945 je odšel v tujino. Begunska leta je preživel v avstrijskih taboriščih. Leta 1949 pa je prišel v Argentino in si kmalu z družino postavil lasten dom.

V javnosti se osebno ni veliko udeleževal. Njegova pot je bila na delo in k slovenski maši. Imel pa je veliko razumevanje za vse naše zadeve. Sadovi tega razumevanja in ljubezni so vidni posebej v njegovih otrocih, ki vsa leta zvesto delujejo v naši skupnosti.

Zadnja leta je bil privezan na domačo hišo. Kljub visokim letom je v duhu spremljal življenje naše skupnosti. Veliko je bral in molil, vmes pa seveda obujal spomine, posebej še na soško fronto.

Pogrebna maša, ki se jo je udeležilo veliko rojakov, je bila v stolni cerkvi v San Justu. Na pokopališču v Villegas, kjer je bil pokopan, pa kot zvesti služabnik čaka vstajenja.

KONCERT MARIJINI H PESMI

Mešani zbor „Gallus“, zbor mladenk, kvartet, solisti.

Dirigent dr. J. Savelli; spremljava na orglah prof. Anka Savelli-Gaser. Cerkev Naše Gospe iz Fatime - v soboto 2. avgusta ob 20.30 uri.

Mendoza

31. REDNI OBČNI ZBOR DRUŠTVA SLOVENCEV V MENDOZI

Dne 6. julija 1980 je naše Društvo povabilo svoje člane na 31. redni občni zbor.

Iz poročil, ki so jih podali posamezni odborniki in referenti, povzemamo nekaj najvažnejših podatkov, ki prikazujejo delovno razgibanost v preteklem poslovnem letu.

Največja skrb je seveda v zadnjih časih posvečena gradnji našega novega Doma, kakor smo na tem mestu že poročali v števil. 26. Težka in na prvi pogled kar „nezmogljiva naloga“ vendarle izkazuje iz podanih poročil dosežke, ki so vredni vsega priznanja in zasluženosti zavesti zadoščenja, čeprav je na vseh straneh večkrat mnogo „skripanja“. Vsakdo, ki obišče za hip naše stavbišče v ozadju sedanjega Doma, z začudenjem prizna, da je že veliko storjenega. Zato je tudi zares iz srca prišla predsedniku in njegovemu poročilu iskrena zahvala vsem, ki prispevajo po svojih močeh in zmognostih pri gradnji. Posebno zahvalo je izrekel našim materam in ženam, ki tako požrtvovalno zbirajo darila, da jih po maši prodajajo pred cerkvijo, in se s tako vneto sučejo v naši skupni kuhinji ob društvenih prireditvah. Zahvalil se je naši mladini za vseh vrst sodelovanja; posebno zahvalo je pa izrekel „našim možem in fantom, garačem, ki ob mrzlih večerih pridno gradijo novi Dom, ki bo dajal toplino še poznim rodovom.“

Med zadnjo poslovno dobo more Društvo naštetih več prireditev, nekaterih običajnih vsakoletnih, pa tudi drugih priložnostnih. Tako smo lani v juliju imeli v svoji sredi mladinski zbor iz San Justa. Istega meseca smo se pri maši spomnili smrti mendoškega nadškofa, msgr. Jakoba Olimpa Maresma, ki je bil naši skupini vse čas iz srca naklonjen. Zveza žena in mater je priredila v avgustu „Otroški dan“. Za argentinski Dan priseljenca je bil naš Pevski zbor povabljen, da je sodeloval na provincialni prireditvi priseljenških narodnih skupin z našo pesmijo v „Teatro Quintanilla“.

V septembru smo praznovali v Domu 25-letnico mašništva g. Jožeta Horna, našega dušnega pastirja. V oktobru nas je ponovno obiskal s Koroške g. župnik Vinko Zaletel s svojim sedemdesetletnim družnikom Rovnom. Istega meseca je šolska mladina pripravila dan očetov in mater. Praznovali smo tudi naš narodni praznik in dan slovenske zastave. Z bogatim sporedom smo se spomnili 20. obletnice smrti škofa Gregorija Rožmana. Tudi vsakoletno miklavževanje je bilo na sporedu v našem Domu. In za sklep šolskega leta so nas naši mali presenetili z nadvse uspešno igro Kuničevega „Gorjančevega Pavleka“. Letos v juliju pa smo blagoslovili temeljni kamen našemu novemu Domu. Prišel je med nas novi mendoški nadškof msgr. Cándido Rubiolo.

Med letom smo pokopali tri naše člane: mežnarja g. Janeza Šterna, go. Silvo Heinhartarjevo in g. Pavla Božnarja.

Pri volitvah je bil izvoljen naslednji odbor: predsednik Stane Grebenc, 1. podpredsednik Pavle Bajda, 2. podpredsednik Janez Štirn, tajnik Gabriel Hirschegger, 2. tajnik Lado Šmon, blagajničarka ga. Matilda Petrena, poslevoedeči knjigovodja inž. Jože Germ, gospodar Peter Slova, odborniki: Davorin Hirschegger, Miha Hirschegger, Miha Bajda, Lovro Jeroveč; knjižničarka gđc. Darinka Zumer, kulturni referent inž. agr. Janez Grintal, nadzor.

(Nad. na 4. str.)

JULIJSKA KRAJINA — FURLANIJA

V ŽUPNIJSKI CERKVI V UKVAH V KANALSKI DOLINI SO PROSLAVILI 5. OBLETNICO SLOVENSKE ŠOLE

Pred petimi leti so v Kanalski dolini slovenščino potisnili iz šole. Za pristojne italijanske oblasti je postal naravnost škandal, ko je ukljanski župnik Marij Gorjup odprl slovensko šolo v domači cerkvi. Poslej so se otroci učili materine besede v cerkvenih klopeh. Marija so preganjale šolske oblasti, sodišče ga je klicalo na zatožno klop. Vse to se je dogajalo v naših demokratičnih časih. Marijev čedermaški odgovor se kaže tudi v ustanovitvi glasbene šole pred dvema letoma. Čeprav skromno, pa vendar delo teče razveseljivo naprej: klavir je v župnišču na hodniku, ure za harmoniko so v župnijski sobi, v kuhinji pa vadijo kitaristi. Profesorja glasbe prihajata z Jesenic, Rado Kleč in Lojze Jeran. Slovenščino pa uči, zdaj že v novi šoli, domačin prof. Salvador Venosi, ki z enako vneto in zavestjo sprejema slovenske romarje na Višarje ter vpliva otrokom Kanalske doline ljubezen do materine besede.

Ukljanski župnijski cerkev smo v nedeljskem popoldnevu 8. junija napolnili, spodaj in na koru, da je bilo komaj dovolj prostora za vse. Prišli smo z vseh strani: domačini iz Ukeve, Zabanice, Avčje vasi, Trbiža, rojaki s Tržaškega, Koroške ter matične Slovenije.

„S svojo navzočnostjo nam vlivate pogum, da bomo začeto delo nadaljevali v obrambi naše materine besede in najosnovnejših človeških pravic,“ je dejal v pozdravnem govoru župnik Marij.

SIMBOLIČNI „LEPI VRH“

Ukljanska cerkev je spremenjena v dvorano. Glavni oltar zastira zavesa. Postaje križevega pota s slovenskimi zapisi so na stranskih stenah. Njihovi simbolični govorniki ustrezajo besede, ki jih je govoril prof. Venosi v tem kulturnem slavju: „Bili smo trideset let odrinjeni, prezirani, a je še dandanes treba opozarjati, da se zamejstvo ne konča v Čedadu, temveč da je narodno tkivo navzoče tudi v Reziji in v narodnem oziru tako preizkušeni Kanalski dolini.“ Razumel je to govorico tudi dr. Robert Saxer, ki je sicer nemškega rodu, profesor celovške univerze; v pozdravnem nagovoru je dejal, da je za Slovence v Kanalski dolini zvedel od slovenskih koroških prijateljev. „Položaj Slovencev v Kanalski dolini je dokaj slabši od tistega na Koroškem. Manjšine morajo postati most med narodi. Potrebne so dvojezične šole in vrtci. V nemškem kulturnem prostoru se bom vselej odločno zavzemal ter podpiral delo za pravice manjšinskega naroda.“

V cerkvenem prostoru pa je vendarle prevladovalo življenje: sredi velike

zaves je bil lep šopek, na obhajilni mizi in na stranskih oltarjih so bili skrbno urejeni pravcati grmi izbranih vrtnih rož. V stranski kapeli so se zbirali otroci ukljanske glasbene šole ter uglaševali harmonike, kitare, župnik Marij in profesor Venosi sta umešala goste iz zamejstva ter zastopnike iz matične Slovenije v sprednje cerkvene klopi; potem župnik Marij ureja na odru, prenaša stole, zbira otroke, jim razlaga, umirja, potem pozdravlja goste, daje informacije, ta mlad poletni fant globoko doživlja te trenutke, on, kanalski Čedermac po vsej pravici, v potezah obraza mu vendar zaslediš skrb, težo priprav, v govoru in dejanjih pa premočrtnost. Priznanje in pogum mu je dal jati ves ta manifestativni shod, posebej pozdravne besede tajnika Narodnega sveta koroških Slovencev. Jože Wakovnik iz Celovca: Da smo se v tako velikem številu zbrali k tej kulturni prireditvi, da je mogoče govoriti o slovenski šoli v Ukvah, je predvsem zasluga ukljanskega Čedermaca, župnika Marija Garjupa.

Vsa prireditev je izzvenela v klic k zvestobi materini besedi. Na klavir, kitaro in harmoniko so učenci glasbene šole posebej nastopili s narodnimi melodijami. Zgovorno sporočilo sta prinašali pesmi „Barčica po morju plava“ in „Slovenski smo fantje iz Ukeve doma“, ki ju je zapel zbor ukljanskih otrok pod vodstvom župnika Marija. Lepo presenečenje so ustvarili učenci iz celovške slovenske gimnazije: ansambel „Mladi mi“

in 60-članski mešani pevski zbor. Moški oktet DPD Svoboda „France Prešeren“ iz Zirovnice—Breznice na Gorenjskem je s petimi ubranimi pesmimi izzval val ploskanja, mojstrsko je izvedel svoje glasbene točke „orkester“ devetnajstih harmonikarjev Glasbene matice iz Trsta pod vodstvom mladega dirigenta Klavdija Furlana. Zgovoren v svojem narodnostnem sporočilu je bil nastop 60-članske mešanega pevskega zbora slovenskih gimnazijcev iz Celovca pod vodstvom prof. Jožka Kovačiča. Veličastno, prešerno, prisrčno in umetniško ustvarjalno je njihova pesem oblikovala sporočilni miselni lok od ameriške črnske „We shall overcome“, prek ruske in bolgarske do koroške „Pojdama u Rute“ in „Ob reki Dravci“. Za sklep pa so na zahtevo poslušalcev še zapeli „Rož, Podjuna, Zilja“. Zazvenela je nežno in elegantno — kot simbolični „Lepi vrh“.

ETOS VZAJEMNIH NAPOROV

„V Ukvah so nekateri starši izrazili željo, da bi otroci imeli več učnih ur za slovenščino...“ je med drugim dejal profesor slovenščine Venosi. V petih letih se je slovenske šole v Ukvah udeleževalo 44 otrok, v Zabanici 25. V tem šolskem letu se je v Ukvah zvrstilo 36 učnih ur s 30 otroki. Glasbene šole v ukljanskem župnišču pa se udeležuje 24 učencev. Venosi je vabil k sodelovanju vse: „Ni dovolj, da župnik organizira, potrebno je sodelovanje vseh kulturnih društev, prijateljev in staršev.“

Le tako se bodo otroci navzeli pravega duha in prave ljubezni do materine besede... Od vseh pa potrebujemo predvsem moralno podporo.“

Slikovita je bila panorama ljudi, nazorov in hotenj, zbrana v ukljanskem bogoslužnem prostoru, ki je klicala k bratski vzajemnosti. Koroške Slovence so zastopali: tajnik Narodnega sveta Jože Wakovnik, tajnik krščanske kulturne zveze Nužej Tolmajer, Ziljsko dolino dr. Janko Wiegela, tajnik Zveze slovenskih organizacij inž. Feliks Wieser, glavni urednik „Našega tednika“ Borut Sommerger, član komiteja za manjšinske pravice Slovencev v Avstriji univ. profesor dr. Robert Saxer. Tržaške Slovence je poleg nastopajočih zastopal Drago Štoka, deželni svetovalec slovenske skupnosti in deželni zboru v Trstu. Kulturna društva v beneški Sloveniji je zastopal prof. Viljem Černo; prvič se je izrazilo slovenske prireditve udeležil tudi krajevni župan Antonio Ehrlich. Med drugimi domačimi gosti je bil tudi župnik iz Zabanice Černet. Iz matične Slovenije je prišlo večje število gostov z Jesenic, iz Tolmiana in Ljubljane. H kulturni prireditvi je bila povabljen tudi Družina, ki jo je zastopal urednik prof. Jože Zadravec.

Po petih letih se je ustvarilo drugačno ozračje v Kanalski dolini, a še vedno je treba titanske volje, da se začeto delo razvija naprej — za rast zvestobe materini besedi.

Družina, 29. junija.

BILLYGATE

Ameriški predsednik James Carter je zašel v hude težave. V zadnji številki smo že omenili, da je nastal velik škandal zaradi zvez med njegovim bratom Billyjem in libijsko vlado. A stvar ni ostala le pri javnem škandalu. Kongresna zbornica je uvedla preiskavo in sedaj se trese ne le Carter temveč tudi demokratska stranka.

Amerikanci so hitro krstili afero z imenom „Billygate“, v spomin na problem, ki je stal predsedniško mesto Nixona. Tudi tedaj se je zadeva pričela z majhno afero, a je končala z največjim škandalom v modernem ameriškem političnem življenju. Tedaj je Nixon prvotno skušal stvar potisniti in uporabiti svoj predsedniški vpliv, da bi zavrl kampanjo tiska proti njemu. Predrago ga je stal ta poizkus.

Sedaj je Carter podvzel prav obratno taktiko. Lepo se je predstavil pred senatno komisijo in obrazložil, da pač nima ničesar v zvezi z bratovimi pustolovčinami. Ni vedel, da je brat Billy prejel denar od libijske vlade in da je skušal uporabljati svoj vpliv v libijske interese. Pač vedel je, da je brat potoval v Libijo, kar mu je sam dvakrat odsvetoval. A Billy ga ni poslušal. Tudi je vedel, da se je skušalo potom libijske vlade posredovati, da bi bili a-

meriški talci v Iranu izpuščeni, seveda zaman.

Tako stoji zadeva, ki seveda Carterja ne bo stala sedanega predsedniškega mesta. Pač pa hudo ogroža njegovo volilno kampanjo. V samih vrstah demokratske stranke se pojavljajo glasovi, ki zahtevajo, naj na prihodnji konvenciji delegati volijo svobodno tistega kandidata, ki se jim zdi najprimernejši, ne onega, za katerega so dobili od volilcev mandat.

Zakaj ta obrat demokratske stranke? Priljubljenost predsednika je tako zelo padla, da je njegova ponovna izvolitev zelo malo verjetna. Zadnje ankete, ki so jih izvedli, mu prisodijo komaj tretje mesto in sicer za Reaganom in Andersonom. V takem stanju demokratski stranki ne preostane drugega kakor zamenjati kandidata, če hoče imeti kakšno možnost za ponovno predsedniško dobo. Najsibo to Kennedy ali sedanji podpredsednik Mondale, oba imata več možnosti za izvolitev kakor Carter, katerega zvezda tako hitro zahaja, kot se je hitro pojavila.

Sedaj vsi nestrpnost čakajo bodoče konvencije demokratov. Tam bo šele izrečena zadnja beseda o usodi moža, ki mu je ime Jimmy Carter in ki ima porodnega bratca Billyja.

MEDNARODNI TEDEN

V EL SALVADORJU Cerkev roti, naj preneha prelivanje krvi. Salvadorški pomožni škof msgr. Arturo Rivera y Damas je pozval nasprotujoče si skupine, naj sklenejo premirje in potom dialoga iščejo mirno rešitev sedanjemu položaju. Prošnja Cerkev je zaenkrat našla le gluha ušesa, saj se medsebojno obračunavanje med levico in desnico nadaljuje. Oborožene sile so tudi medtem objavile, da so odkrile nova gverilska zaklonišča, ki jih sedaj skušajo iztrebiti. V zadevo se je vmešala še Sovjetska zveza, ki trdi, da pripravljajo ZDA invazijo El Salvadorja iz svojih oporišč v Panama.

RAZNE UGRABITVE so na dnevnem redu v čilski prestolnici Santiago. Najprej so neznanci ugrabili dva častnika, ki sodelujeta z domačo nadškofijo. Potem je ugrabila, baje ista skupina, še duhovnika Framey van Puymbroecka. Vsi so bili izpuščeni, potem ko so jih ugrabitelji temeljito izprašali. A mlad študent častnikarstva na katoliški univerzi, José Eduardo Jara, ki ga je tudi ugrabila skupina „Maševalni komandos“, pa ga teden za tem izpustila, je umrl na posledicah udarcev, ki jih je prejel. Vlada je ostro zavrnila vsako sumnjo, da bi bila direktno ali indirektno povezana s temi ugrabitvami, ostro obsodila zločin in obljubila, da bo storila vse, da prepreči nadaljnji teror.

EGIPT IN IZRAEL sta znova prekinila mirovne razgovore. Egipčanska delegacija se je enostavno umaknila, kot protest zaradi izraelskega zakona, ki je proglasil priključitev Jeruzalema in njegovo proglašenje za prestolnico izraelske države.

Smrt v Bologni

Bologna je italijansko mesto. Središče laškega železniškega sistema. Tam so prevratniki preteklo soboto izvedli atentat, v katerem je izgubilo življenje nad osemdeset ljudi. Močna bomba je domala porušila del postaje in restavracijo, ki je bila polna ljudi, saj so Italijani za to prvo avgustovsko nedeljo hiteli na počitnice.

Nepopisna slika je prizorišče atentata. Preplah, groza in zgražanje nad množičnim zločinom, ki mu človeška pamet ne najde razloga. Sedaj policija skuša najti storilce. Sumnja se nagiba na neofašistične skupine, čeprav ni izključeno, da bi lahko bili storilci tudi iz rdečih vrst. A nihče ne bo vrnil življenja mrtvim in združil razbite družine. Kam gremo?

Más allá de toda razón

El reciente atentado, perpetrado por un grupo extremista en la estación ferroviaria de Bolonia, Italia, sacudió la conciencia de la humanidad. Casi un centenar de víctimas fatales hablan de por sí de la insensata crueldad de quienes no reparan en medios, ni en la inocencia de tantas personas, para conseguir sus fines inconscientes.

Ninguna sociedad puede edificarse sobre el terror y el crimen aleivos. Como ninguna injusticia social puede justificar tamaña matanza, como tampoco la pueden justificar los fines, por más altos que ellos sean. Pero, ¿cómo hablar de fines altos y humanitarios, cuando en su camino se siembran sangre y destrucción?

La subversión, sea del signo que sea, no puede tener justificación, ni siquiera explicación. Y los métodos que emplea, como en el caso del atentado en Bolonia, van más allá de toda razón humana.

IZ ŽIVLJENJA IN DOGAJANJA V ARGENTINI

Dobro razmerje med Argentino in ZDA je ena temeljnih postavk zunanje politike vsake argentinske vlade. Saj je Argentina tradicionalno navezana na „severno prijateljsko državo“, in ta navezana ni le politične, marveč tudi gospodarske narave in morda še z raznimi psihološkimi primesmi.

Odkar država obstaja kot samostojno telo, je obstajal tudi nek svojevrsten odpor proti Veliki Britaniji, ki je tedaj nadzirala svet. Še pred osamosvojitvijo v drugem desetletju prejšnjega stoletja, je Anglija skušala okupirati te kraje. V enem izmed teh poizkusov je Buenos Aires že padel v angleške roke, a so končno na Španijo navezani kreditorji pregnali Angleže. Tudi poznejši britanski poizkusi, v povezavi z brazilskim imperijem, so se izjalovili. Dejstvo pa je, da je gospodarsko Anglija krepko posegala v tukajšnje zadeve. Protiangliška mržnja okoli Srebrne reke ima sentimentalne vzroke tudi v nasilni zasedbi Malvinskoga otočja, nad katerim Argentina nenehno proglašuje svojo suverenost.

Zgodovinski razvoj je tako tudi pripomogel, da se je država bolj naslonila na daljnega severnega sosedo. ZDA je tudi soglašala s tem, saj je imela na Argentini gospodarske, pa tudi politične interese. A zadnja desetletja je prišlo do nekega preobrata v tem razmerju. Večkrat se je Argentina v svojih gospodarskih in tudi drugih interesih obrnila na Evropo, s katero je pravzaprav mnogo bolj povezana kot z ZDA. Argentina je bistveno evropska država, in je neke vrste most med Evropo in latinsko Ameriko. Vendar so politični interesi vedno prevladali in narekovali ugodnost lepega razmerja do severne veselice.

Najhujša kriza je prišla, ko je zasedla oblast sedanja vlada. Pravzaprav bolj točno, ko je na predsedniško mesto v Washingtonu prišel sedaj tako oспорavani Carter. Njegova kampanja v prid človeških pravic je našla prav primerne grešne kozle v Argentini, kjer je prav tedaj dosegel višek protigverilski boj.

Argentina je bila tako izključena iz liste „prijateljev“. Nanjo so deževale kritike in napadi, ni prejela denarnih pomoči in ukinjena ji je bila vojaška pomoč (prodaja orožja), zaradi česar se je država še bolj naslonila na Evropo, odkoder je prejela kar ni mogla dobiti v ZDA. Na splošno je zunanja kampanja proti argentinski vladi dosegla tako jakost kot še nikdar prej. In ču čelu tega so stale ZDA. Tedaj je bilo mnogokrat slišati, da kažejo večje razumevanje do argentinske vlade komuni-

stične države kot pa „svobodni“ zahod.

Nenadoma je prišla odjuga. Afganistanska afeta je pretresla ZDA in Carter je iskal zaveznikov za svoj boj. Tedaj so se ameriške oči znova obrnile na Argentino. V Buenos Aires so pričele prihajati razne delegacije, ki so jih vodili vedno višji funkcionarji. Medtem je v ZDA potisnala protiangliska kampanja.

V sklopu tega novega razmerja se je tudi pošlovil od Buenos Airesa ameriški poslanik Raúl Castro, katerega delo je bilo res težko a uspešno. V torek 29. julija je prišel v argentinsko prestolnico Klaus Ruser, ki naj bi vodil poslaniške posle do imenovanja novega poslanca. Naslednji dan 30. julija, pa naj bi prišla delegacija kateri bi načeljeval državni podtajnik William Bowdler. Ta je bil že na poti, pa se je na sredi obrnil in ni nikdar izkrcal v Buenos Airesu. Kaj se je zgodilo?

Znana je zadeva državnega udara v Boliviji. Ameriška vlada je bila napela vse sile, da do tega udara ne bi prišlo. Ta ameriški napori je šel tako daleč, da so ameriškega poslanika v La Paz obdolžili, da se vmešava v notranje bolivijske zadeve. Seveda, do udara je vseeno prišlo in tedaj so padle sumnje na argentinsko vlado, češ da je bila pri udaru „soudelžena“. Argentina je te sumnje ostro zavrnila. A bila obenem prva država, ki je priznala novo bolivjsko vojaško vlado. To se je dogodilo v trenutku, ko se je podtajnik Bowdler že podal na pot.

Položaj je sedaj znova zašel na mrtvo točko. Medtem ko teče polemika o umestnosti ali neumestnosti priznanja bolivjske vlade; in ali je bila Bowdlerjeva vrnitev diplomatska ali ne, so se odnosi med ZDA in Argentino znova ohladili. Ni sicer nevarnosti, da bi se obnovila protiangliska kampanja kot nekdanj, a medeni tedni, ki so se obetali, bodo pač počakali ugodnejšega vremena. Zaenkrat bo ameriško poslaniško mesto v Buenos Airesu ostalo prazno in bo novega poslanika imenoval šele predsednik, ki bo izšel iz novembrskih volitev v ZDA. Do tedaj se bo tudi ameriška užaljenost nekoliko podela.

Kar se tiče domačih zadev, se povrnemo nekoliko k političnemu dialogu. Pretekli teden, ko je notranji minister general Harguindeguy podal pregled čez do sedaj opravljene razgovore, je tudi omenil, da so nekateri izmed obiskovalcev vladne palače predložili, da bi se tudi civilisti udeležili pri izvolitvi predsednika v letu 1984.

Kaj naj to pomeni, pač ni razložil. Večina opazovalcev predvideva, da prihodnja predsedniška doba, ki se prične v letu 1981, ne bo zadnja sedanega vojaškega režima, lahko pa bi bila zadnja tista, ki se bi pričela leta 1984 in bo trajala predvideno do 1987. Bo tedaj že dopolnjen čas za sklic volitev? Dopolnjenih bo enajst let vojaške vlade, in če malo pomislimo, je kmalu ob začetku sedanega razvoja eden izmed vojaških vodij (bolj konkretno letalski vodja), izjavil, da bo vojaška vlada trajala še kakih enajst let.

V tem primeru bi po ponovni popolnoma vojaški dobi stopili v prehodno dobo (1984) in končno v demokracijo.

Bivši šef Ozne novi predsednik Izvršnega sveta Slovenije

Da imajo komunisti v Jugoslaviji in posebej v posameznih republikah težave v partiji sami, je znano. Tudi Slovenija ni izjema. Na eni strani stari partizani iz dobe revolucije, na drugi strani mlajše generacije komunistov, zlasti intelektualcev; različni pogledi na reševanje obupnega gospodarskega stanja, vprašanje popuščenja vajeti partijske diktature ali pritegnitve; nejasna bodočnost in s tem v zvezi zaskrbljenost posameznih funkcionarjev, kako naj se obrnejo, da jim v bodoče ne bi škodovalo, itd.

Da je slovenska komunistična partija sklenila izvesti spremembo v Izvršnem svetu (to je slovenski vladi) je med prvimi napovedala 2. julija beograjska Borba v dopisu iz Ljubljane v katerem je razložil problem Miloš Prosenec, tajnik republiške konference. Iz njegovega poročila je razvidno, da se je odstranitev dosedanjega predsednika dr. Vratuše zgodila na osebno zahtevo Franca Popita, ki ni bil več zadovoljen z njim. Dr. Vratuša je zavezal mesto predsednika Izvršnega sveta komaj dve leti, dasi naj bi po načelu rotacije ostal na tem mestu vsaj štiri leta. Nenadna zamenjava dokazuje, da je bil dr. Vratuša v slovenski partiji nezaželen, dasi mu niso mogli očitati nesposobnosti.

Vzrok spremembe je delno možno izluščiti iz osebnih podatkov njegovega naslednika v slovenski vladi, ki je Janez Zemljarič. V sobotni prilogi Dela z dne 12. julija ga je publicist Bogdan Pogačnik predstavil v rubriki „Portret tedna“. Iz tega posnemamo, da je bil Zemljarič rojen v revni družini v kraju Vopošnice na Ptujskem polju 30. decembra 1928. (Ob koncu revolucije l. 1945 je bil torej v 17. letu starosti.)

V revolucionarno delo ga je usmeril že njegov oče, ki je aktivno sodeloval s komunisti. Mladi Zemljarič se je kot 15. leten vključil v partizanske odrede. Razen šestega razreda gimnazije, ko je šolo obiskoval redno, je vse drugo študiral izredno in polagal izpite poleg dela.

Biografski podatki navajajo, da je Zemljarič po vojni diplomiral na pravni fakulteti, da je deloval v organih sekretariata za notranje zadeve (Ozna) kjer je trenutno tudi na položaju republiškega sekretarja; vmes je bil tudi poslanec, direktor Kliničnega centra v Ljubljani (kjer je bil operiran Tito), član glavnega in Izvršnega odbora SZDL te Zvezne konference SZDL, zdaj je član CK ZKS. Razen tega je bil tudi predsednik Zveze za telesno kulturo Slovenije in je še vedno predsednik odbora za gradnjo doma Ivana Cankarja.

Opazovalci so mnenja, da je bila nepričakovana sprememba zaradi tega, ker je dr. Anton Vratuša veljal za bolj liberalnega komunisto. Drugi pa so zopet pričakovali, da bo naslednik Krdelja v Beogradu. Vsi novi ministri, poleg treh podpredsednikov jih je 18, so razmeroma mladi in vsi člani Zveze komunistov Slovenije. Večina pričakuje trdo roko.

NOVA PERUJSKA VLADA ima razne probleme s stankami bančnih uradnikov, državnih uslužbencev in učiteljev. Stavke so se začele še pod staro vlado, a se sedaj nadaljujejo. Predsednik Belaunde Terry skuša najti hitro in trajno rešitev.

Tine Debeljak

NEKAJ POGLEDÓV...

(Nad. s 1. str.)

Ijvkih medsebojnih klanjih, resnično balkansko razbojniških; kakor tudi ne o eventualnih velesrbskih težnjah in centralističnih načrtih, ki so bili vidni v začetku, da se je ob koncu na konferenci v vasi Ba (1944) odločil za federacijo in demokracijo; tudi ne o krutosti partizanov do obeh itd.) Poudariti hočemo samo, da ga je vse od početkov vodilo načelo: „Za kralja in domovino“, torej: za izgon okupatorjev, za svobodo in neodvisnost, za integriteto države in za monarhistično demokratsko ustavo v smislu tradicije. Njegovo mesto v vladi je dokaz, da je bilo to uradno stališče tudi vlade v zdomstvu, v kateri sta bila tudi zastopnika demokratskih Slovencev, pa tudi njenih zaščitnikov. Tako tedaj Sovjetske zveze, kakor tudi angleških in ameriških zaveznikov, ki so vzdržavali z njo diplomatske zveze s svojimi poslaniki. Kralj je postal simbol in zagotovilo nove osvoboditve, (kakor so jo razumevali tudi v razmerju do grškega kralja-izgnanca), in Mihajlovič je postal vodja kraljeve vojske v domovini.

Med knjigami in revijami

KNJIGE GORIŠKE MOHORJEVE

KOLEDAR ZA L. 1980

Letošnji koledar na 200 straneh je uredil dr. J. Markuša, opremil pa Edi Žerjal. Ker je bilo zadnje leto *leto otroka*, so podobe vseh mesečnih naslovov opremljene s slikami otrok z vseh kontinentov, kar je zelo izvirno in poučno ter zanimivo. Za koledarskim delom, ki je ločen od drugega teksta z drugačno barvo papirja, začena podučni del „pastir Kristusove Cerkev kardinal Karol Wojtyła kot papež Janez Pavel II. Njegov življenjski opis in vsebina prve poslanice sta podana v strnjeni besedi. Nato sledi bogato koledarsko branje, ki vsebuje letos 45 člankov prosvetnega značaja in 30 pesmi in razne pripovedne zgodbe. Po vsem tem je razumljivo, da ne morem širše navajati celotne vsebine, kvečjemu podamo lahko le razdelitev snovi. V I. oddelku Iz življenja Cerkev je predvsem kazana problematika ob papežu; tako opis romana na Poljsko, obisk Tržačanov pri papežu ter članka o narodnosti in luči teologije in

novi dušnopastirski ureditvi goriške nadškofije. Napisali so članke M. Šah, M. Komjanec, K. Humar, O. Simčič, Ljuba Smodlak in L. Škerlj. II. Pod politično stvarnostjo, sta članka o Dejavnosti Slovenske skupnosti (A. Tul) in Današnji položaj na Koroškem (V. Inzko). III. Iz naše preteklosti je podani nekaj Gradiva iz lokalne zgodovine iz Brd, Medje vasi, predvsem pa iz sedanjosti o ustanavljanju novih slovenskih šol. In še dva načelna članka: Smo Slovenci res samo podložen narod? in Kramljanje o našem jeziku, ko govorimo slovensko, mislimo pa nemško IV. Obletnice, jubileji in spomini: 150-letnica smrti slikarja Kavčiča, ki je bil prijatelj Goetheja in drugih (V. Koršič), 130 letnica prvega slovenskega časopisa v Trstu (M. Jevnikar), 50 letnica smrti poljskega odkrivalca rezijskega narečja J. Baudouina de Courtenaya (M. M.), o srečanjih z msgr. Ukmarjem (A. Rebula), o l. 1940 kot usodnem letu za Italijo (S. Tuta) itd. — V. Dežela Furlanija-Juljska kraji-

(123)

na: analiza obnove po potresu (E. Susič), gospodarski razvoj kmetijstva (E. Žerjal) in Pegovorni jezik v družinah (E. Susič). — VI. Glasbena ustvarjalnost: Gorica-središče zborovske kulture (A. B.). Kako je z godbo pri nas (T. S. Mčič), Stoletnica Stanka Premrla (Z. Harej), in ob 30 letnici cerkvenega pevskega zbora v Mačkovičah (L. Smotlak). — VII. Astronomija: Preučevanje sončnega sestava (P. Zlobec). — VIII. Etnološki zapisi: Iz tolminskega sveta (J. Šavli), Ukovška planina (O. Errath) ter šapanje v Ukvah (D. Zelloth). — IX. Prosvetno-kulturno delavnost: Prosvetno življenje na Goriškem (M. Koršič) in Prosvetna dejavnost na Tržaškem (M. M.). —

Takšna je vsebina prosvetnega značaja. Sledita še dva poglavja leposlovja. Tončka Curk je v črtici Dragočnost opisala svoj „najdaljši dan“, ki je bil takrat, ko je ameriški častnik napravil v pisarni, kjer je služila, preiskavo in so njo zaprli za ves dan v ječo, med prostitutke. Šele pozno pod noč so jo oprstili in se je lahko vrnila. Preprosta anekdota. L. Slavec je v širšem pripovedovanju opisal dogodek, kako je srečal v noči volka. Ogledoval ga je iz za debela, a se ga ni upal napasti. Pozneje je zvedel, da se je izgubil iz

družbe več volkov, ki so takrat tam okoli zadavili par živali. Toda volk, če je sam, ne napada. Živahno napisana dogodivščina. Tretja pa je po Stocchiu prirejena tradicionalna božična zgodba o zvonovih, kakor smo jih vajeni brati po koledarjih davnih let. Je pa živahno pisana in dobro prirejena, pa tako strašno staro-koledarska. — Sledi 30 pesmi, ki so jih napisali predvsem Mirko Mazora v gregorijevski tradiciji in v napol epiki, Ljubka Šorli, Stana Vinšek in morda najboljši Albert Miklavec.

Med pesmimi naj omenim prevedeno pesem Na slovanskega papeža, ki jo je preroško napisal velik poljski pesnik Julius Slowacki že leta 1848 (ne 1835, kot piše Koledar) in se tako čudovito ujema z resnično prvim slovanskim papežem Janezom Pavlom II. Je pa preveden napravljen v pesniški prozi in brez rim. Isto pesem — toda v ritmu in z rimami izvirnika — sem svoj čas prevedel za letošnji prvi zvezek Meddobja.

Koledar je lepo urenjen, raznovrsten in opremljen z zlatim ovitkom, s fotografijo lepo iz žive kraške skale izkanega vodnjaka... Kot ta živa voda v dnu kraške zemlje, ki naj pomaga oživiti korenine slovenske nove rasti.